



เคลื่อน สร้างอาชีพ

# มีน้ำตา...ก็หัวเราะได้

เคลื่อน สร้างอำไพ  
รุสนีย์ กาเซ็ง

ฉันฟังเรื่องเล่าจาก “ยาเคลื่อน สร้างอำไพ” หญิงชราวัย 70 กว่า  
ตอนปลาย ด้วยความตั้งใจ เก็บคำพูดของยาทุกคำมาคิด ฟังยาเล่า  
เรื่องราวในชีวิตตัวเอง ฟังความคิดเรียบง่ายที่ออกมาจากจิตใจที่ใสสะอาด  
ของยาแล้ว... เกิดอาการอมยิ้มทั้งน้ำตา

ยาเคลื่อน เกิดและโตที่บ้านเตยรยา หมู่ 1 ตำบลตาแกะ อำเภอยะ  
หริ่ง จังหวัดปัตตานี ยาเกิดมากำพร้าแม่ตั้งแต่เด็ก ยาเรียกครอบครัว  
ที่ไม่มีแม่ว่า “ครอบครัวแพแตก” พ่อของยาพาพี่ชายไปเลี้ยงที่จังหวัด  
ยะลา ส่วนยาได้ผู้เฒ่าผู้แก่คู่สามีภรรยาในหมู่บ้านขอไปเลี้ยง

หลายสิบปีที่ผ่านมา ใน ‘หมู่บ้านเตยรยา’ มีชาวพุทธและมุสลิม  
อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและผูกพันกันโดยไม่มีแม้แต่เศษเสี้ยวของ  
ความรู้สึกแปลกแยกสักนิด หมู่บ้านนี้มีชาวพุทธประมาณร้อยละ 30  
แต่ปัจจุบันชาวพุทธได้ย้ายออกไปจากหมู่บ้าน เนื่องจากความหวาดกลัว  
ต่อเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นแล้วหลายครอบครัว ทั้งที่พื้นที่แห่งนี้  
เป็นบ้านเกิดที่พวกเขารักและหวงแหน

ฉันแปลกใจที่ได้ยินเสียงหัวเราะของยาเคลื่อน ทั้งที่กำลังเล่าอดีต  
ที่น้อยคนจะรับได้ ใ่ว่าย่าจะรับได้เสียทีเดียว ยาบอกว่าไม่อาจทำใจ

ให้ลืมได้ ทุกวันนี้ตื่นมาตอนเช้าก็ยังคิดถึงสามีและลูกที่จากไป ยังคิดน้อยใจ โชคชะตาตัวเองที่ต้องลำบากตั้งแต่เด็กกระทั่งแก่เฒ่าก็ยังคงดิ้นรนต่อไป ไม่หยุดหย่อนเสียที ต้องทิ้งบ้าน – รากเหง้า ที่ซึ่งทำมาหากิน หอบลูก หอบหลาน จากบ้านเกิดมาเช่าบ้านอยู่ในเมือง ต้องยอมรับภาระค่าใช้จ่าย ที่มากขึ้นเพื่อแลกกับความปลอดภัย

ย่าเคลื่อนไหวเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ได้รับผลกระทบซ้ำซ้อนจาก เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ย่าเสียลูกชายจากการถูกลอบยิงใน พ.ศ. 2547 ถัดจากนั้นอีก 3 ปี คนร้ายฆ่าตัดคอสามี ราดน้ำมัน แล้วจุดไฟเผาไปพร้อมๆ กับบ้านหลังใหม่ที่เพิ่งสร้างเสร็จ ได้ไม่นาน

ก่อนความสูญเสียครั้งใหญ่มาเยือน ย่าเคลื่อนไหวเป็นผู้นำครอบครัว เต็มตัวหลังจากสามีตกต้นตาลจนขาพิการ และก่อนหน้าเกิดเหตุการณ์ร้าย ย่าเคยผ่านประสบการณ์สูญเสียลูกสาวในวัยกำลังมีอนาคตอีกยาวไกลไป 1 คน ย่าเคลื่อนไหวต้องเจอกับเรื่องร้ายๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนเอ่ยคำพูดน้อยใจ โชคชะตาตัวเองบ่อยๆ ว่า

“ทำไมเรื่องแบบนี้ต้องมาเกิดขึ้นกับฉัน... คิดดูฉันมีบุญ หรือ มีกรรม?”

ฉันถามว่า ย่าเจอเรื่องร้ายๆ ขนาดนั้นแล้ว ย่าทำอย่างไร?

“จิตของเรา ตัวเราต้องบำบัดเอง คิดของดีๆ คิดว่าวันนี้จะรอดใคร จะได้เบียดเท่าไร ...” ย่าพูดไป ฉันอมยิ้ม

ย่าเคลื่อนไหวมีวิชาด้านสมุนไพรและการบีบนวดคลายเส้น หารายได้ พิเศษโดยการขายสมุนไพรและรับจ้างนวด ส่วนราคานั้น ย่าบอก “แล้ว

แต่เขา จะให้เท่าไรก็ได้เอา ไม่กล้าบอก เพราะฉันแก่แล้ว แรงแน้อย ไม่เหมือนคนหนุ่ม คนสาวนวด เขามีแรงเยอะ” ส่วนสมุนไพรมันยากก็ขาย พอมีกำไรไว้ใช้จ่ายเท่านั้น นอกจากขายแล้วยังได้นำไปปลูกบนพื้นที่สาธารณะด้วย “สมัยนี้หายากแล้ว สมุนไพรมะ อย่างมะรุมนี่ ก็ไปปลูกให้ คนเขาได้มีกิน ทำทานกับต้นไม้ ได้บุญ” ย่าเล่าไปหัวเราะไป

เมื่อความจริงของชีวิตคือสิ่งที่ต้องยอมรับให้ได้ เพื่อการดำเนินชีวิต อยู่อย่างคนปกติทั่วไปในสังคม ไม่ว่าจะดีหรือร้ายแค่ไหน “ยาเคลื่อน” ก็ต้องยอมกัดเหงือกสู้ (เพราะยาไม่มีพิษแล้ว) กับความโหดร้ายที่อุบัติขึ้น ให้ได้ ไม่ว่าจะยากเย็น เครียดจัดจนยามีเลือดไหลออกทางจมูกก็ตาม ถึงกระนั้นยากก็ยังมีเกจิดกะใจแบ่งปันสิ่งดีๆ ให้ผู้อื่นได้เสมอ แต่ไม่ว่า ใจยาจะยื่นหยัดสู้ไหว สังขารเสียดอีกที่ร่วงโรยไปตามกาลเวลา ไม่อาจ อยู่ยงคงกระพันได้ตั้งใจ

“ปะทะเรื่องนี้แล้ว โรคหัวใจตามมาด้วยๆ”

ยารำพันความจริงที่กำลังเผชิญกับโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และโรคเครียด ครั้งหนึ่งย่าเล่าว่า ยาเครียดจัดจนเลือดไหลออกทางจมูก เป็นกระโถนระหว่างที่รักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลปัตตานี หมอให้ยารักษา โรคความดันกับยาแก้เครียด ยากินแต่ยารักษาโรคความดัน ส่วน ยาแก้เครียดนั้น ยาไม่ยอมกินด้วยเหตุผลว่ากินแล้วเบลอคิดอะไรไม่ได้ กลัวว่าจะดูแลลูกหลานไม่ได้ หมอบังคับให้กินเท่าไรยากก็ไม่ฟัง หมอไม่รู้ จะทำอย่างไร สุดท้ายก็ต้องยอมแพ้ความดีร้ายของย่า

มนุษย์ห่อหุ้มด้วยเนื้อหนังนี้มๆ ไม่ใช่อิฐปูนที่จะต้านทานแรง กระแทกแรงๆ จากวัตถุหนักๆ ได้ ยิ่งผ่านกาลเวลายาวนานเท่าใด แรงต้านทานยิ่งน้อยลง แต่สิ่งมหัศจรรย์คือ มนุษย์มีจิตใจที่เหมือนเป็น

สิ่งเร้นลับและมันถูกเปรียบเปรยเป็น “นาย” ของร่างกาย หมายความว่า จิตใจนั้นเป็นผู้นำ หากมันเข้มแข็งมันก็จะพาชีวิตให้รอดได้

ยาเคลื่อนเป็นตัวอย่างของคนที่มีจิตใจเข้มแข็งกว่าร่างกาย แม้ ยาจะมีหลายโรครุมเร้า แต่ยากี่ไม่ใช่ผู้ป่วยที่เป็นภาระให้ลูกหลานดูแล แต่กลับกันยาเสียอีกที่เป็นฝ่ายดูแลลูกหลาน

ในขณะที่เรากำลังคุยกันอยู่นั้น สายต่ายาเหลือบไปเห็นคอมพิวเตอร์ แบบพกพาของฉัน

“เครื่องนี้ราคาเท่าไร?” ยาถาม ฉันนึกแปลกใจว่ายาอยากรู้ไปทำไมแต่ฉันก็ตอบยาไป

“ของหนูเครื่องนี้หนูซื้อหลายปีแล้ว ตอนนั้นราคา 23,300 บาทค่ะ”

“ที่ถูกกว่านี้ก็มีใช่ไหม?” ยาถามอีก

“ค่ะ ไม่ถึงหมื่นก็มีค่ะ...” ฉันตอบไป ในใจก็สงสัยว่ายาถามเหมือน จะซื้อให้ใคร?

“จะซื้อให้หลาน มันใช้เรียนหนังสือ เดียวนี้ต้องมีใช้แล้ว” ยา เล่าความในใจ

ยาคงพอมีเงินจากการเก็บหอมรอมริบในอดีต จากลูกหลาน จากการช่วยเหลือเยียวยาของรัฐและจากการหารายได้ของตัวเอง ฉันนับถือความรักของยาที่มีต่อลูกหลานทุกคน ยาย้ำบ่อยๆ เรื่องการเรียน ของลูกหลานว่ายาต้องส่งเสริมให้เรียนสูงๆ ให้ได้ ยาเต็มใจแลกความสุขสบายของตัวเองเพื่อให้ลูกหลานมีอนาคตที่ดี

ส่วนตัวยาเองเรียนจบ ป.4 ในสมัยนั้นอายุนับได้ว่ายาเป็นคน มีการศึกษาคนหนึ่ง

ด้วยความรู้และประสบการณ์ของยา ฉันจึงมักจะได้คำตอบที่ เรียบง่าย แต่แฝงด้วยปรัชญาชีวิตแบบฉบับชาวบ้านที่ยาสั่งสมมา

หลายทศวรรษ เมื่อย่าเล่าถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่ย่าอายุได้ 7-8 ขวบ ย่ายังจำความน่ากลัวของทหารญี่ปุ่นได้ ยังจำได้ว่าเมื่อเห็นเครื่องบินรบทุกคนต้องรีบหาที่หลบ ต้องนอนแต่หัวค้ำ และห้ามจุดไฟ เพราะกลัวทหารญี่ปุ่นจะเห็นแสงไฟ แต่อาการความเป็นเด็ก ย่าบอกว่า ตอนนั้นสนุกดี

ฉันถามว่าแล้วเหตุการณ์บ้านเราตอนนี้ล่ะเป็นยังไงบ้าง?

“สมัยนี้ก็เรียกว่าศึกระ เป็นศึกการเงิน เพราะเงินเพื่อ ก็เลยมาฆ่าแกงกัน ศึกรนี้่่ากั้วกว่า แต่กั้ต้องอดเหมือนกัน พวกเราต้องช่วยกัน กู้บ้าน กู้เมือง ทั้งพุทธ มุสลิม จีน จาม พระราม นกคูด มาช่วยกัน กู้บ้านเมือง พอได้แล้ว ให้สงบเสียที ให้เหมือนเดิมเหมือนเมื่อก่อน สมัยพระยานิโวะระ”

คำตอบของย่าสะท้อนความคิดภายใต้จิตสำนึกของย่าอย่างหนึ่ง ที่ฉันเห็นได้ชัดคือ ย่าไม่ได้สงสัยใครหรือฝ่ายใดเป็นคนร้าย แต่ย่าแยกคนเป็นสองฝ่ายคือคนดีกับคนร้าย ย่าขอร้องคนร้ายให้หยุดทำลายบ้านเมือง และเรียกร้องคนดีไม่ว่าจะเป็นชาติใด ศาสนาใดก็ตาม ให้มาช่วยกันกู้บ้าน กู้เมืองให้กลับมาสู่ภาวะปกติเสียที

“เรื่องร้ายๆ มนุษย์ทำกันเอง ใครเป็นคนทำไม่รู้ ช่างมัน ใครทำพระเจ้าก็ลงโทษเขาเอง” เป็นคำพูดของย่าที่ช่วยตอกย้ำให้ฉันมั่นใจว่า ฉันมองย่าไม่ผิด

เหตุการณ์ลอบเผาสามเณรและบ้านเกิดขึ้นมา 5 ปีกว่าแล้ว เป็นเรื่องร้ายที่ย่าบอกว่าหนักที่สุดในชีวิต ฉันนับถือน้ำใจย่าเคลื่อนที่ต้องรับบทหนักเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งในช่วงที่เกิดเหตุการณ์นั้น ย่าต้อง

รับผิดชอบดูแลลูกหลานผู้หญิงทั้งหมด จนฉันนึกไปว่าย่าเหมือนเป็นแม่ทัพของครอบครัว

เมื่อฉันบอกว่า “ย่าเหมือนแม่ทัพหญิง”

ย่ายิ้มกว้างแล้วก็ตอบว่า “เป็นแม่ทัพหน่วยเคลื่อนที่ไซ้ไหม?”

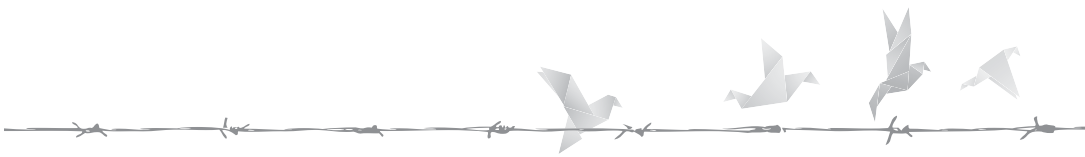
ย่าเล่าว่าตอนเด็กๆ ย่าต้องย้ายไปอยู่กับญาติๆ เวียนกันเลี้ยงจึงเป็นที่มาของชื่อ “ย่าเคลื่อน” เพราะต้องเคลื่อนไป เคลื่อนมา ไม่อยู่กับที่

ฉันคิดว่าที่ย่าเคลื่อนยังสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างปกติเช่นคนทั่วไปโดยไม่เสียดสีกับเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้นั้น ที่สำคัญที่สุดก็คือการมองชีวิตบนพื้นฐานของความจริงนั่นเอง ย่ามองเห็นความจริงและสามารถยอมรับความจริงได้ ย่าสามารถอยู่กับความจริงที่โหดร้ายได้ เพราะย่าเคลื่อนมีความรับผิดชอบกับบทบาทหน้าที่ของตัวเองสูงมากและด้วยจิตใจที่มีคุณธรรม ไม่พยายาโทษเขาแต่แค้นก็ช่วยปลดเปลื้องความทุกข์ทรมานในจิตใจได้เร็วขึ้น

ปัจจุบันแม้ย่าเคลื่อนไม่ยากไปเหยียบย่ำสถานที่เกิดเหตุการณ์ เพราะไม่อยากรื้อฟื้นอดีตที่เจ็บปวด แต่ย่าก็ยังมีความผูกพันกับเพื่อนบ้านทั้งพุทธและมุสลิมไม่ได้เลือนหายไปตามกาลเวลา แม้แต่เพื่อนเก่าแก่สมัยเด็กๆ ที่ไม่ได้พบเจอกันนานปีติดๆ เช่นตาของฉันซึ่งเป็นคนต่างหมู่บ้านแต่อยู่ภายในตำบลเดียวกัน ย่าก็ยังถามไถ่สารทุกข์สุขดิบตามประสาเพื่อนที่มีความทรงจำในวัยเด็กเหมือนๆ กัน

ฉันคิดว่าชีวิตเราก็เปรียบเหมือนเกลียวเชือกที่มีเส้นใยของความทุกข์และเส้นใยของความสุขสองเส้นพันกันจนเป็นหนึ่งเดียว

บางคนเมื่อมีทุกข์ก็จมปลักกับมันจนมองไม่เห็นความสุขอื่นๆ ที่มาพร้อมกับความทุกข์นั้น



คงน่าเสียดายที่เราไม่ฉวยความสุขเก็บสะสมไว้เป็นรางวัลชีวิต  
ตัวเอง

บางทีหากเราเปลี่ยนความคิดเสียใหม่ว่า

“เวลาที่เรามีน้ำตา เราหัวเราะได้”

ความสุขก็อาจจะวิ่งเข้ามาหาเราเอง เหมือน ‘ยาเคลือบ สร้างอำไพ’

คนนี้

